

İNSANCA

AVRUPA KOMİSYONU DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI GİRİŞİMİ

EKİM 2005

AYLIK ÜCRETSİZ DERGİ

SAYI 23

KADIKÖY ENGELLİ GÜNLERİ

- KADIKÖY'DE BİR UMUT IŞIĞI • KISACA FARKLI BİR KİŞİ • İLİŞKİ TEMELLİ EĞİTİM • YAŞAM ŞARTLARI EŞİT • ENGELLİLERE KORUMALI İŞ ATÖLYESİ • DEĞİŞEN DÜNYADA ÖZÜRLÜLER • TERBİYE İLE EĞİTİMİN FARKI • TÜRKİYE'DE ENGELLİLER VE İSTİHDAM • AIDS'Lİ ENGELLİ SAYILIYOR

Türk Toplumunda Demokrasinin Korunması ve İnsan Haklarının Geliştirilmesi Konusunda Toplumsal Aktörlerin İşbirliği Projesi Lideri Kadıköy Belediye Başkanlığı adına

SAHİBİ

Kadıköy Belediye Başkanı
Av. Selami ÖZTÜRK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

İnci BEŞPINAR

YAYIN KURULU

İnci BEŞPINAR
Prof. Dr. Necla PUR
Işıl ÖZGENTÜRK
Deniz SOM
Selen YILMAZ
Muhtar ÇOKAR
Perihan ULUĞ

Proje Merkezi

Eğitim Mahallesi, Nahit Bey Sokak No: 16
Kuyubaşı - Kadıköy / İstanbul
Telefon: 0.216. 347 58 38
Faks: 0.216. 347 78 86
E-Posta: info@insanca.kadikoy.bel.tr

Ofset Hazırlık

Olay Bilgi İletişim Basın Yayın Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Kontlar İşhanı
No: 113/6 D: 5 80070 Beyoğlu / İstanbul
Telefon: 0.212. 292 39 06 - 07
Faks: 0.212. 251 45 28 - 29
www.dataprints.com

Koordinatör

Aynur NARLER

Görsel Yönetmen

Atilla AKIN

Grafik Tasarım

Zeynel YÖNER

Baskı

Eser Film Çıkış ve Matbaacılık
İmamçesme Mah. G47 Sok. Ercan İşhanı No:9
Seyrantepe / İstanbul Tel: 0.212. 332 10 50

YEREL SÜRELI YAYIN

Bu dergi Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır; dergide yayımlanan yazılarla ilgili olarak Avrupa Birliği'nin sorumluluğu yoktur.

**3 KADIKÖYÜN KALBİ ENGELLİLER İÇİN ATIYOR
DERGİDEN: İNCİ BEŞPINAR**

Engelleri Aşma Günleri

4 KADIKÖY ENGELLİ GÜNLERİ

5 BAŞKANDAN: SELAMİ ÖZTÜRK

Farklının Yanında Olmak

6 KADIKÖY'DE BİR UMUT İŞİĞİ

Prof. Dr. Hasan Güventürk, Kadıköy Belediyesi Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi'ni yazdı

7 İNSAN HALLERİ: İŞİL ÖZGENTÜRK

Farklıyım Farklının Yanındayım

8

KISACA FARKLI BİR KİŞİ

Down Sendrom'lu 27 yaşındaki Can'ın annesi psikolog Fatma Sayman yazdı: Hayata dair bir çok şeyi kavrayamaz ama bildiği, becerdiği, yarattığı, ürettiği şeyler hiç de az değildir Can'ın. Bilgisayarda yaşam ve aşk üzerine uzun şiirler yazar, ev işlerinde epey mahirdir, güzel yemek pişirebilir, "kafeterya"da garsonluk yapar.

10

İLİŞKİ TEMELLİ EĞİTİM

Casa Minunata Okulu Yöneticisi Adriana du Plessis, zihinsel engelli çocuklar için Romanya'da açılan özel okulun çalışma yöntemlerini anlattı.

ENGELLİLERE KORUMALI İŞ ATÖLYESİ

Almanya'da engellilere hizmet veren ve çalışma hayatına hazırlayan korumalı iş atölyelerini Frank Schneider yazdı

11

YAŞAM ŞARTLARI EŞİT

İsveç'in Lerum Belediyesi Bölüm Başkanı Astrid Levin, sakatlara bakım servisleri sağlayan sistemi yazdı.

12

DEĞİŞEN DÜNYADA ÖZÜRLÜLER

Yüksek Mimar Şükrü Sürmen: Özürülüler evlerinin dışına adım attıklarında dost tasarımlı bir çevre bulmalı.

TÜRKİYE'DE ENGELLİLER VE İSTİHDAM

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı Genel Müdürü Nigar Evgin: Ülkemizde engelli bireylere verilecek eğitim hizmetleri ulusal mevzuat ile belirlendi.

13

TERBİYE İLE EĞİTİMİN FARKI

Avrupa Rehabilitasyon Merkezi Özel Eğitim Uzman Prof. Dr. Fehmi Kaya terbiye ile eğitim arasındaki farkı yazdı.

14

AIDS'LI ENGELLİ SAYILIYOR

Dr. Muhtar Çokar yazdı: Dünya Sağlık Örgütü, hastalık nedeniyle yaşamı etkilenenlere pozitif ayrımcılığı destekliyor.

15

KİTAPLAR ARASINDA

Araba Aldım Kadın Oldum!

HADDİNİ DEĞİL HAKLARINI BİL

16

İNSANLIĞIN ALEMİ VAR: MUSA KART

KADIKÖY'ÜN KALBI ENGELLİLER İÇİN ATIYOR

YAZ aylarında Kadıköy yakasında pek çok kalp engelliler için atıyordu. Çünkü, Kadıköy bölgesinde uygulanan üç sosyal proje İnsanca Yaşam, Engelsiz İş ve İstihdam, ve Kadıköy Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi yaz aylarında Kadıköy yakasında yaşamakta olan engellileri eğitim ve iş bulma programlarına devam ettiler. Öte yandan İnsanca Yaşam Projesi'nin iki yıl içinde yaptığı eğitim, anket ve çalışmaları sonucu, engellilerin en çok özgürlük ve iş istediklerini ortaya çıktı. Ortaya çıkan bu gerçeğin hayata geçirilmesi için bölgedeki tüm engellilerin, engellilere hizmet veren merkezlerin, okulların katılımıyla 5-6-7 Ekim arasında paneli, çayıştayı ve şenliğiyle Kadıköy Engelli Günleri düzenlenmesine karar verildi. Bu

çalışmalar İnsanca Yaşam dergisinde tüm ayrıntılarıyla anlatıldı. 9 Eylül Cuma günü ise, Kadıköy çok anlamlı bir buluşmaya tanık oldu. Kadıköy Sağlık ve Sosyal Dayanışma Vakfı (KASTAV), KAŞTAŞ ve Kadıköy Belediyesi engelli çalışanları, Kadıköy Gençlik Merkezi'nde bir yemekte araya gelerek, dostluklarını tazeleyip, sorunlarını konuştular. Yemeğe Başkan Yardımcısı İnci Beşpınar, Prof. Dr. Korkmaz Altuğ, Belediye Meclis Başkan Vekili Taner Tüzün, Komisyon üyesi Neşe Canyurt, KASTAV Başkanı İnal Aydınoglu ve pek çok sivil toplum gönüllüsü katıldı. Sorunların ön plana çıktığı yemekte birlikte üretilecek projeler görüşüldü. Engellilerin iş ve iş bulabilmesi için daha çok çalışma kararı aldı.

AJANDA

1 EKİM	Dünya Yaşlılar Günü
4 EKİM	Dünya Çocuk Günü
13 EKİM	Dünya Konut Günü
16 EKİM	Dünya Gıda Günü
17 EKİM	Yoksullukla Mücadele Günü
29 EKİM	Cumhuriyet Bayramı

RADYODA BU AY

İNSANCA Yaşam Projesi kapsamında hazırlanan radyo programı "İnsanca"yı her hafta Salı günü saat 15.00-16.00 arasında 95.1 Özgür Radyo'dan dinleyebilirsiniz.

WEB SİTESİ

İnsanca Yaşam Projesi'ne ilişkin bilgilere ve İnsanca dergisinin eski sayılarına <http://insanca.kadikoy.bel.tr> adresinden ulaşabilirsiniz.

Dergiden

İnci
BEŞPINAR

ENGELLERİ AŞMA GÜNLERİ

Bir yandan İnsanca Yaşam Projesi planlandığı gibi sürüyor öte yandan İnsanca Yaşam'ın iki yılı bulan deneyimlerinden yola çıkarak başlattığımız Engelsiz İş ve İstihdam, Kadıköy'de Yeni Umutlar, Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi gibi yeni projeler de kendi programları içinde yürüyor. Ve bu ay, projelerimiz ortak bir noktada "Kadıköy Engelli Günleri"nde buluşuyor. Ayrıntılarını dergimizde göreceğiniz gibi Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi kokteyl salonunda üç gün boyunca engelli yurttaşlarımızın sorunları, sorunlara çözüm önerileri, yurtdışındaki örnek çalışmalar, yurtdışındaki çabalar konuşulacak, tartışılacak, fikir alışverişinde bulunulacak. Konferanslar ve paneller şeklinde düzenlenen Kadıköy Engelli Günleri'nde yurtdışından ve yurtdışından çok saygın uzmanlarla birlikte olacağız. Görme engelli, fiziksel engelli, down sendromlu tüm engelleri birlikte aşmanın, sonuçta yaşamı dört duvarın arasından toplumun içine taşımamızın yollarını arayacağız ve mutlaka bu yolu açacağız. Kadıköy'ün farkı ile uluslararası bir toplantı düzenliyoruz. Sloganımız; farklıyım, farklılığın yanımdayım. Bu farkı ve farklılığın yanında olmanın onurunu Kadıköy Belediyesi'nin çağdaş yönetim anlayışından alıyoruz. Kadıköy Engelli Günleri için verdiği destek nedeniyle Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk'e bu çalışmaya emeğini esirgemeyen dostlar adına bir kez daha teşekkür ediyoruz. Dergimizin sayfalarını çevirdikçe, Kadıköy Engelli Günleri için nasıl bir emek verildiğini sizler de göreceksiniz. Çabalarımızın asla boşa çıkmayacağına inanıyoruz. Ve bu ayın bir başka etkinliğini 29 Ekim'de "en büyük bayram" Cumhuriyet Bayramımızı; her yıl olduğu gibi yine ellerimizde bayraklarımızla Bağdat Caddesi'nde kutluyoruz. Bir ay sonra yeniden●

5-6-7 Ekim'de Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi'nde

KADIKÖY ENGELLİ GÜNLERİ

Ayrıntılı bilgi için:
0.216. 347 58 38
0.216. 347 78 86
0.216. 348 24 14

KADIKÖY Belediyesi yıllardır engelli vatandaşlara yönelik hizmet ve projelerini geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu anlamda Belediyemiz başka birçok alanda olduğu gibi, nice ilklere imza atmıştır. Yine böyle bir "ilk"i, sizlerin de desteğiyle geleneksel hale gelmesini umut ettiğimiz "Kadıköy Engelli Günleri" adı altında çok özel bir organizasyonu, Belediyemiz çatsısı altında

Avrupa Birliği finansman desteğiyle sürdürülmekte olan İnsanca Yaşam, Engelsiz İş ve İstihdam, Kadıköy'de Yeni Umutlar projeleri, Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi koordinasyonu ile gerçekleştireceğiz. 5-6-7 Ekim tarihleri arasında Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi'nde üç gün sürecek etkinliğimizin açılışını Kadıköy Belediye Başkanı avukat Selami

Öztürk yapacaktır. Uluslararası pek çok ismi ağırlayacak olan panellere Fransa, İsveç, Almanya ve Romanya'dan uzman konuşmacılar katılacaktır. Pek çok ünlü ismin katılacağı etkinliğe sivil toplum kuruluşları, okullar ve merkezlerin açacağı stantlar renk katacaktır. Daha birçok gösteri ve sürprizin Kadıköylüleri beklediği bu organizasyona farklı ve farklılığın yanında olan tüm halkımız davetlidir.

BİRİNCİ GÜN

5 EKİM 2005 ÇARŞAMBA

Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi

09:30-10:30

Açılış konuşmaları: Prof. Dr. Hıfzı Özcan, Faruk Öztimur (Özürlüler Konfederasyonu Başkanı), Avukat Kazım Kolcuoğlu (İstanbul Barosu Başkanı), Mehmet Aysoy (Özürlüler İdaresi Başkanı), Avukat Selami Öztürk (Kadıköy Belediye Başkanı), Kasım Esen (Kadıköy Kaymakamı)

10:30-11:00

Kadıköy Engelli Günleri programının ve konuşmacıların tanıtımı ve tanıtım filmi

11:00-11:30

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi Türkiye Engelli Raporu: Prof. Virginie Halley des Fontaines. Kamu Sağlığı: Pierre et Marie Curie University, Institut des Cordeliers, Fransa

11:30-12:10

Engelleri Aşanlar: Server Tanilli (Tarihçi), Muammer Ketencioğlu (Sanatçı), Şükrü Boyraz (Türkiye Sakatlar Derneği Genel Başkanı)

12:10-12:15

Kahve çay arası

12:15-13:35

Panel: Farklıyım, Farklılığın Yanındayım
Moderatör: Fatma Sayman

Konuşmacılar: Lokman Ayva (Milletvekili), Ali Poyrazoğlu, Hale Bacakoğlu (görme engelli), Ayla Algan Nazmiye Güçlü (fiziksel engelli), Müjdat Gezen, Hasan Eroğlu (fiziksel engelli), Tarık Akan, Nazlıcan Madenci (down sendromlu), Kuntay Özparlak (işitme engelli), Avukat Sevgi Öztürk, Yonca Evcimik, İpek Tuzcuoğlu, Rutkay Aziz

13:35-14:35

Öğle yemeği

14:35-15:00

Konferans: 21. Yüzyılda Engellilere Yaklaşım
Prof. Dr. Korkmaz Altuğ

15:00-15:25

Konferans: Engelliler ve Tıp
Doç. Dr. Engin Deniz

15:25-16:00

Piyano konseri: Ceren Karayaka (işitme engelli), Nazlıcan Madenci (down sendromlu)

16:00-16:20

Kahve çay arası

16:20-17:30

Stantlar / Etkinlikler

İKİNCİ GÜN

6 EKİM 2005 PERŞEMBE

Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi

10:00-10:20

Açılış konuşmaları:
İnci Beşpınar (Kadıköy Belediye Başkan Yardımcısı)
Güler Polat (İstanbul Barosu Engelli Hakları Komisyonu)

10:20-11:10

Panel:
Engelliler ve Eğitim

Moderatör:

Bülent Madi

Konuşmacılar:

Fehmi Kaya (AREM Özel Eğitim Uzmanı), Adriana du Plessis (Casa Minunata Okulu, Romanya)

11:10-11:30

Soru-Cevap

11:30-11:50

Kahve çay arası

11:50-12:40

Panel:
Engelliler ve Kent Hayatına Uyum

Moderatör:

Prof. Dr. Hıfzı Özcan

Konuşmacılar:

Şükrü Sürmen (Yüksek Mimar), Astrid Levin (Lerum Belediyesi Sakat Bakım Servisleri Bölüm Başkanı, İsveç)

12:40-12:50

Soru-Cevap

13:00-14:00

Öğle yemeği

14:00-14:50

Panel:
Engelliler ve İstihdam

Moderatör:

Prof. Dr. Necla Pur

Konuşmacılar:

Nigar Evgin (Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı Genel Müdürü), Frank Schneider (Mosaik, Almanya)

14:50-15:10

Soru-Cevap

15:10-17:30

Stantlar / Etkinlikler

ÜÇÜNCÜ GÜN

7 EKİM 2005 CUMA

Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi

10:00-16:00

Çalıştaylar:

Engelliler ve Eğitim Çalıştayı

Konuşmacı:

Nazlı Arıtan (Kadıköy Belediyesi Meclis, Encümen ve Komisyon üyesi)

Moderatör:

Prof. Dr. Nuran Kömürcü

Engelliler ve İstihdam Çalıştayı

Konuşmacı:

Neşe Canyurt (Kadıköy Belediyesi Meclis üyesi ve Komisyon Başkanı)

Moderatör:

Dr. Gülen Utku

Engelliler ve Kent Hayatına

Uyum Çalıştayı

Konuşmacılar:

Murat Antik (Kadıköy Belediyesi Meclis ve Komisyon üyesi), Sadık Kayhan (Kadıköy Belediyesi İmar İşleri Müdürü)

Moderatör: Furuzan Güyer

16:00-17:00

Toplu Oturum

Kadıköy Belediyesi Zübeyde Hanım Evlendirme Dairesi Çalıştay Raporları Sunumu Kapanış

Başkandan

Av. Selami ÖZTÜRK

FARKLININ YANINDA OLMAK

Farklıyım, farklının yanındayım. Kadıköy Engelli Günleri için bu sloganı seçmiş arkadaşlarımız. Anlam yüklü bir sesleniş: Farklıyım, farklının yanındayım. Düşününce kimin kimden niye farklı olduğunu hangi ölçülerle söyleyebiliriz ya da herkesin zaten birbirinden farklı olduğunu söyleyemez miyiz?

Fark, bedende ise Türkiye'de nüfusumuzun yaklaşık yüzde 12'si özürülülerden oluşuyor ki bu sayı 8.5 milyon kişiyi buluyor. Az değil. Dünyada bazı ülkelerin toplam nüfusundan fazla. Ancak moral bozmamak gerek; çünkü yüzde 12'lik engelli oranı Avrupa Birliği ülkelerinde de geçerli. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 15 Avrupa Birliği ülkesinde bedensel engellilerin sayısı 45 milyonu buluyor. Bu sayı da az değil.

Öte yandan Türkiye'de özürülülerin işgücüne katılmama oranı yüzde 80'e yaklaşıyor. Başka bir anlatımla her 10 özürüliden 8'i işsiz. Yine de fazla telaşlanmayalım. Bir kere, işsizlik Türkiye'de herkesin sorunu. İkincisi, yine Dünya Sağlık Örgütü, 15 Avrupa Birliği ülkesinde 45 milyon engelliden 37 milyonunun fakirlik içinde olduğunu söylüyor. Oran hemen hemen aynı. Tek fark, Avrupa'daki özürülülerin işgücüne katılma şansı daha yüksek ama iş bulduklarında da kendi ülkelerindeki yaşam standardına göre yine Dünya Sağlık Örgütü'nün saptamalarına göre düşük ücretli işlerde çalışıyorlar. Bunun istisnaları mutlaka vardır. Ayrıca, Avrupa'da özürülülere sağlanan sosyal haklar, sağlık desteği gibi olanakları ülkemizle kıyaslamak yanlış olur. Ama temel sorun aynı: Gelişmiş ülkelerde, gelişmekte olan ülkelerde ve geri kalmış ülkelerde dünyanın neresinde olursa olsun özürülüler, içinde bulunduğu toplumun koşullarına göre hep bir adım geriden geliyor. Bu bir bahane olabilir mi? Hayır. En azından Kadıköy için kocaman bir hayır. Çünkü biz farklıyız ve 1994'ten bu yana yürüttüğümüz sosyal projelerin temeli olan Aile Danışma Merkezleri içinde Zihinsel Engelli Eğitimi Projesi (2000'den beri), Görme Engelliler İçin Bilgisayar ve Çorap Atölyeleri, ulaşım sorunları için Alo Engelli Taksi Projesi, sonuçta Kadıköy Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi ve Engelli Gönüllü Platformu. Bu günlere geldik. Ayrıca AB Komisyonu'nca desteklenen İnsanca Yaşam Projesi, Engelsiz İş ve İstihdam Projesi, Yeni Umutlar Projesi, Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi ve Kadıköy Engelli Günleri ile farklının yanındayız. Bugün ise Avrupa ülkelerinde engelli konusunda neler yapılıyor. Bu etkinlikte bu soruların cevaplarını bulmaya çalışacağız •

Sosyoekonomik zorluk içindeki engelli ailelerine sağlık, eğitim, istihdam desteği veriliyor

KADIKÖY'DE BİR UMUT IŞIĞI

Prof. Dr. Hasan GÜVENTÜRK

Kadıköy Belediyesi Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi

MERHABA... 2004 yılı Aralık ayında Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) bünyesinde zihinsel engellilere, ailelerine ve bu alanda çalışan eğitimcilere yönelik bir eğitim merkezi projesi üzerinde heyecanla çalışırken gazetede Kadıköy Belediyesi'nin bir Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi oluşturmak üzere çalışmalar yaptığını okudum ve heyecanım daha da arttı. Bu merkezin çalışmaları bizim kafamızdaki proje ile çok örtüşüyordu. Biz proje uygulama bölgesi olarak Kadıköy ilçesini seçmiştik ve SODEV, Kadıköy Belediyesi ile birçok etkinlikte birlikte çalışmıştı. Ayrıca dezavantajlı gruplara yönelik Kadıköy Belediyesi'nin gerçekleştirdiği sosyal projeler de belediyecilik açısından diğer belediyelere örnek teşkil etmekteydi. Bu düşüncelerle Kadıköy Belediye Başkan Yardımcısı Sayın İnci Beşpınar ile tanıştık ve onun da aynı heyecan ile dezavantajlı gruplara yönelik birçok projeye liderlik ettiğini gördük. 2005 Şubat ayında Kadıköy Belediyesi Engelli Danışma ve Dayanışma Merkezi açıldı. Merkez çalışmalarını Sağlık Hizmeti Destek Birimi, Eğitim ve İstihdam Birimi, Sosyal Destek Birimi, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Birimi, Hukuk Birimi ve Kentsel Yapılanma Birimi şeklinde yürütmekte. Tüm birimlere doktor, psikolog, özel eğitim uzmanı, avukat, işletmeci, akademisyen gibi uzman gönüllüler ile yirmiyi aşkın sivil toplum kuruluşu destek vermekte. Öncelikli hedefimiz, Kadıköy ilçesinde yaşayan tüm engellilere ulaşmak ve özellikle E-5'in yukarısında oturan ve sosyoekonomik zorluklar içerisinde yaşayan engelli ailelerine sağlık, eğitim, istihdam konularında destek olmaktır. Merkezde şu ana kadar 200'ün üzerinde engelli ve ailesine ulaşıldı ve bu kişilere eğitim, sağlık, istihdam, hukuk

konularında danışmanlık yapıldı. Bu kapsamda sosyal güvencesi olmayan ve sağlık problemleri olanların tedavileri Kadıköy Belediyesi Sağlık Polikliniklerinde ücretsiz olarak yapılıyor. Eğitim ihtiyacı olan çocuklara ise yine Kadıköy Belediyesi Aile Danışma Merkezlerinde ücretsiz olarak eğitim veriliyor. Ayrıca evinden çıkamayan engelliler, evlerinde ziyaret edilerek acil ihtiyaçları belirleniyor ve sosyal inceleme raporları hazırlanarak Kaymakamlık Sosyal Yardımlaşma Fonları yardımıyla ihtiyaçları temin ediliyor. Özürlü kimliği olmayan engelli vatandaşlarımız her hafta Çarşamba günleri, merkezimizden araba ile alınıp Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne götürülüyor ve heyet raporları çıkarılıyor.

ÖZVERİLİ ÇALIŞMA

Ben önceleri merkeze gönüllü olarak destek vermekteydim. Ancak İnci Beşpınar'ı, Fatma Sayman'ı, Serpil Tankı'yi, Nazlı Arıtan'ı, Neşe Canyurt'u tanıdıkça ve bu merkezdeki özverili çalışmaları gördükçe bu ailenin ayrılmaz bir parçası olduğumu hissetmeye başladım ve merkezin hekimi olarak çalışmalarına devam ediyorum. 15 yıllık hekimlik hayatımda hekimliğin her kademesinde çalışmama ve hekimliği çok sevmeme rağmen sosyal çalışmalardaki ve özel eğitimdeki tatmini hiçbir zaman alamadım. Zihinsel engelli çocuklar ve aileleriyle sekiz yıl önce çalışmaya başladım. İlk tanıştığım annenin dört çocuğunda da zihinsel engel ve hiperaktivite vardı. O annenin dört zihinsel engelli çocuğuyla yaşam mücadelesini dinledikten sonra artık normal bir poliklinik hekimi olamazdım. Poliklinikte size gelen hastanın o anki şikayetlerini dinliyorsunuz ve o şikayetlerini sağaltmaya çalışıyorsunuz. Sosyal çalışmada ise size gelen kişinin ve tüm ailesinin sağlık, eğitim, sosyal... sorunlarına çözüm bulmaya çalışıyorsunuz. Yani

tüm gerçekliği ve acımasızlığıyla yaşamla karşı karşıyasınız. Burada tıp eğitimi, insan psikolojisi işe yaramıyor. Gelen insanların sizden yaşamsal istekleri var ve daha önce çaldıkları kapılar yüzlerine kapanmış. Yani orada oturup "Yapabileceğimiz bir şey yok" deme lüksüne sahip değilsiniz. Down Sendrom'lu üç yaşındaki Miraç Çalışkan ile tanıştığımda; sosyal güvencesi olmadığı için kalbinin elektrosunu çektiemediğini, eğitim almadığını, babasının sağlık sorunları nedeniyle çalışmadığını ve annesinin görüşmeye gelebilmek için o gün evine ekmek alamadığını öğrendim. Mustafa Sayın geçirdiği iş kazası sonucu sakat kalmış ve tamamen yatağa bağımlı bir bireydi ve herhangi bir geliri, sosyal güvencesi, ailesi yoktu. Merkezimize geldiğinde Mustafa Sayın'ın yüzünde yerine getirilmemiş birçok vaadin ağırlığı ve umutsuzluğu mevcuttu ve bizlere "Siz de bir sürü şey söyleyip beni göndereceksiniz, ama bir şey yapmayacaksınız" diye düşünerek bakıyordu. Evinde tek başına yokluk içinde yaşıyordu ve doğru dürüst ev eşyası yoktu. Başka bir evde, evinden çıkamayan zihinsel engelli iki çocuk olduğunu öğrenip gittiğim ev ziyaretinde karşılaştığım manzara ise; tamamen yatalak, özbakımı olmayan iki çocuğun da yatağı dahi olmadığı, kırık koltuklarda yattığı, bu nedenle dokunduğunuz anda ağrı ile bağırıldığı, babalarının olmadığı, annelerinin çocukların bez masraflarını karşılayabilmek için ev işlerine gittiği ve onlara bakmak zorunda olan Uğur'un bu şartlarda üniversite sınavlarına hazırlandığıydı. İşte tüm bu insanlara yapabileceğimiz bir şey yok diyemeyiz çünkü yapılabilecek şeyler var! Miraç Çalışkan şimdi Kadıköy Belediyesi Engelli Taksi ile Dumlupınar Aile Danışma Merkezinde eğitime gidiyor, kendisinin ve ailesinin sağlık muayenelerinin yapılabilmesi için yeşil kart talebinde bulunuldu. Mustafa Sayın'ın sağlık muayeneleri Kadıköy

Belediyesi Sağlık Polikliniğinde yapıldı. Gönüllülerin başışladığı eşyalarla evi döşendi ve yaşanabilir bir ev haline getirildi. En önemlisi de bir iş yerine yerleştirilip düzenli bir geliri olması sağlandı. Mustafa Sayın şu anda hayata daha umutla bakıyor. Evlerinde ziyaret ettiğimiz zihinsel engelli Aynur ve Ercan'a öncelikle yatak ve alt bezi temin edildi. Uğur ise üniversiteye hazırlık kursuna yazdırıldı. Sizlere ulaştığımız sadece üç örneği sundum. Bizler bu tür sosyal çalışmaları akademik düzeyde planlarken bir insanın olmazsa olmaz ihtiyaçlarını kendimiz belirleyip bu doğrultuda hizmet sunmaya çalışıyoruz ve aileleri bu doğrultuda yönlendirmeye çalışıyoruz. Ancak aileleri dinlediğimiz ve onların ihtiyaçlarını sorduğumuz zaman bizim öngöremediğimiz son derece basit ve hayati ihtiyaçları olduğunu görüyoruz ve aslında bunlara yönelik hiçbir hazırlığımızın olmadığını farkına varıyoruz. Bu yanılığın önlemek ve çalışma planımıza yön vermek amacıyla engellilere ve ailelerine yönelik bir anket çalışması yaptık. Bu ankette ailelere sağlık, eğitim, mesleki ve gelir durumları gibi soruların yanında, en çok neye ihtiyaçları olduğunu sorduk. Anket çalışmasının sonuçları toplanmaya başlandı. Tüm bu anket çalışmalarının sonuçları, Kadıköy Belediyesi'nin AB'den hibe desteği alan diğer projelerinin oluşturduğu deneyimler, 11 mahallede kurulu olan Aile Danışma Merkezlerinin çalışmaları, gönüllü uzmanlar ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ve deneyimleri ile Kadıköy Belediyesi Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi, Türkiye'de yerel yönetimlere örnek olacak bir organizasyonu başarıyla yürütmektedir. Siz de bizlerle aynı duyguları paylaşıyorsanız, Kadıköy Belediyesi'nin engelliler için yaptığı işiğe katkıda bulunun. Sizlerin çöpe atmayı düşündüğü birçok eşya bir ailenin hayati ihtiyacı olabilir. Sevgiyle...

İnsan Halleri

Işıl ÖZGENTÜRK

FARKLIYIM FARKLININ YANINDAYIM

Bir buçuk aydır, Kadıköy bölgesinde sessiz ama hummalı bir çalışma var. İnsanca Yaşam'ın tüm çalışanları, kardeş projemiz "Engelsiz İş ve İstihdam"ın gönüllü ve çalışanları, gene Kadıköy bölgesinde bu yıl hayata geçen Engelliler Danışma ve Dayanışma Merkezi çalışanları, pek çok sivil örgüt gönüllüsü, işinde uzman pek çok hoca ve başta Kadıköy Belediyesi Başkan Yardımcısı İnci Beşşınar olmak üzere tüm belediye çalışanları durmak bilmiyoruz.

Çünkü kocaman bir işin, çok iyi yapılması tek amacımız. En ufak bir emeğin bile heba olmaması için çok iyi örgütlenmek ve en küçük ayrıntıyı bile dikkatle gözden geçirmek zorundayız. Çünkü 5-6-7 Ekim'de öncelikle Kadıköy'de yaşayan, öte yandan ülkemizdeki tüm engelli ve engelli olmayan yurttaşlarımızı ilgilendiren, şenlikli, bul panelli, çalıştaylı Kadıköy Engelli Günlerini yapmak için yol çıkmışız. Ve tüm çalışanlar hep birlikte, pek çok yeni bilgi öğrenerek, yolumuza devam ediyoruz. Evet, öğreniyoruz, sağır dilsiz alfabesinin her yörede farklı öğretilildiğini, artık bu sorunun çözülmesi ve ortak bir dil bulunması gerektiğini; Down Sendromlu çocukların küçük yaşta eğitime başlamaları halinde, yaşamlarını tek başına sürdürececek yetenekleri son derece iyi kullandıklarını ve dünyanın en mutlu insanları olduklarını; ortopedik sakatlığın, koşullar elverişli olduğunda bir insan için hiç de engelleyici bir şanssızlık olmadığını aksine, pek çok insanı daha iyi bir yaşam sürmek için motive ettiğini; şizofreninin geliştirilen son ilaç tedavileri ve terapi yöntemleriyle artık yaşamı zehir eden bir hastalık olmadığını; şeker ve böbrek gibi sürekli bakım ve gözetim isteyen hastalıkları olan yurttaşların da

artık engelli kabul edildiğini; buna son yıllarda AIDS hastalarının da katıldığı; dünyanın gelişmiş tüm ülkelerinde kentlerin, yollarının, tuvaletlerin, kültür merkezlerinin, evlerin engellilerin tek başına yaşayabilmesi, kendi işini kendi görmesi için son derece ayrıntılı bir biçimde yeniden düzenlendiğini; ülkemizde engelli olmanın sokağa çıkamamak olduğunu; engellilerin ancak son nüfus sayımında yurttaşın sayıldığını; akraba evliliklerinin mutlaka ama mutlaka önlenmesi gerektiğini; yasalara rağmen pek çok işyerinin engelli çalıştırmak istemediğini, buna gerekçe olarak müşterilerinin engellilerden rahatsız oldukları gibi tümüyle ayrımcı bir üslup kullandıklarını; insanlarımızın engellilere daha çok acıyarak yaklaştıklarını, bunun engelliler için istenmeyen, kabul edilemez bir yaklaşım olduğunu ve daha pek çok yeni bilgiyi öğreniyoruz. Ama biz çalışanların ya da bu konuyla ilgilenenlerin öğrenmesi yetmiyor. Bu ülkede yaşanan hepimizin öğrenmesi gerekiyor. Bu nedenle her yerde her zaman kullanılacak bir slogan bulduk. Bu konuda en büyük yardımcımız engelli dernekleri, engelli rehabilitasyon merkezleri çalışanları oldu. Ve tüm sokakları, tüm iş yerlerini, tüm muhtarlıkları, sloganımızla bir güzel kuşattık. Evet, kuşattık, çünkü engelliler için, yani 12 milyon yurttaşımız için bu kuşatmanın ne demek olduğunu artık öğrendik. Onların farklı olduklarını ve hepimizin bu farklılığın yanında olmamız gerektiğini öğrendik. Şimdi herkese sesleniyoruz: Farklıyım, farklının yanındayım! Kendisi için, yakınları için farklılığın ne demek olduğunu öğrenmek ve bu farklılığın yanında yer almak için herkes iş başına ●

Down Sendrom'lu 27 yaşındaki Can'ı annesi anlatıyor

KISACA FARKLI BİR KİŞİ

Hayata dair bir çok şeyi kavrayamaz ama bildiği, becerdiği, yarattığı, ürettiği şeyler hiç de az değildir Can'ın. Bilgisayarda yaşam ve aşk üzerine uzun şiirler yazar, ev işlerinde epey mahirdir, güzel yemek pişirebilir, "kafeterya"da garsonluk yapar.

Fatma SAYMAN

Psikolog - Kadıköy Belediyesi.Dumlupınar Mahallesi Sağlık Merkezi ve Zihinsel Engelliler Özel Eğitim Birimi

OĞLUM Can 27 yaşında. Biraz "çocuk" biraz "büyük", biraz "bilge" biraz "abdal", biraz "herkes gibi" biraz "kendine" özgü... Kısaca o farklı bir kişi... Yaşamın haşın bir rekabete göre programlandığı, iktidar basamaklarını tırmanmaya aday olamayan "ötekilere" bütün yerlerin kapalı tutulduğu şu zor dünyamızda, kendine yer arayan farklı bir kişi...Can, üç ile beşi akıldan toplayamaz, hayata dair bir çok şeyi kavrayamaz ama bildiği, becerdiği, kavradığı, yarattığı, ürettiği şeyler hiç de az değildir. Bilgisayarda yaşam ve aşk üzerine uzun şiirler yazar, ev işlerinde epey mahirdir, güzel yemek pişirebilir, "kafe"de garsonluk yapar. Okulda çocukların folklor ve beden eğitimi öğretmenidir.

ESPRİLİ VE YARATICI

Moda-Taksim arası yolları İstanbul şoförlerinden daha iyi bilir. Pek çok "normal" ahbabı vardır, güncel ve yaşamla ilgili derin muhabbetlere takılmaya bayılır. Kendisine yan bakanları ya da çocuk yerine koyup yapmacık sevgi tezahürü gösterenleri sert tepkilerle bozum ediverir. Atasözleri, fıkra, dua gibi kısa metinleri okur, anlamlarını kavrar ve konuşurken gayet yerinde ve iyi kullanabilir. Espri yapar, yaratıcıdır, komiktir. Sezgileri güçlü ve derindir, öyle ki biz "normallerin" fark edemediği pek çok şeyi yakalayabilir ve bilgece yorumlar getirebilir. Zengin bir şapka koleksiyonu vardır, istediği şapkayı takar, polis, güvenlik, asker kimliklerine bürünür... Düşle gerçek, oyunla oyun olmayan bir aradadır, isteklerini doyurmak için bazen oyunları bazen gerçek hayatı kullanır...

KENDİ VE ÖTEKİ

Özetle Can "kendi" olarak, kendi düzeyine göre bir hayat yaşıyor. Epey çocukça, biraz "tuhaf", hayli renkli, keyifli, çevresindekiler için zararsız... ve görebilen için de yeni boyutlar getiren bir hayat bu. Bu tablo pek çoğumuza hoş gelmeyebilir. Gelişmeyi, eğitimi "normaller gibi olmak" şeklinde görülenimiz için Can "köyün meczubu"dur ve onu ehlileştirip, uygun yerde uygun ölçüde konuşmayı, davranmayı öğretmemiz gerekirdi. Ama gelişmeyi, göreceli de olsa bağımsız yaşayabilme ve varolabilme anlamında anlıyorsak, Can'ı "kendi" olarak yaşayabilen bir "öteki" kabul edebiliriz.

DÖRT GÜNLÜKTÜ

Can'a Down Sendrom tanısı dört

ZİHİNSEL ENGELE DAİR

Zihinsel Engellilik (ZE), diğer sakatlık türlerinden farklıdır. Zihinsel Engelliler (ZE), geç ve güç öğrenirler. Dürtülerini kontrol altına alabilmeleri, isteklerini bekletebilmeleri, adetleri öğrenebilmeleri, sosyalleşebilmeleri uzun zaman alır. Soyut zekaları kısıtlıdır, matematiği, genel kuralları, yasalara, tehlikeleri, olasılıkları, geleceği, tarihi anlamaları ya hiç söz konusu değildir, ya da çok basit düzeylerle sınırlıdır. Kibarca "zihinsel engelliler", kabaca "geri zekalılar", toplumun en alt katlarında tutulan, en az "insan" yerine konulan daha çok acıma ve hayır işleme itkisi ile yakınlaşılan ve de Hitler'in gaz odalarına gönderdiği ilk ötekiler grubu olma şerefini(!) taşıyan, insanlığın "defolu" bir kesimidir. Tarihte de, saklanmışlar, gizlenmişler, yok edilmişler ya da yok sayılmışlardır, bazen de "köyün meczubu" rolünde hoş görüle gelmişlerdir... 20. yüzyılın başlarından itibaren batıda, ZE'ler, kurumlarda ve özel eğitim okullarında eğitime başlandı. Eğitim, katı davranışçı ödül-ceza sistemleri ile uygulanıyordu ve amaç çocuğu "normal standartlara" yakınlaştırmaktı. Sonuçta, her ZE grubunun, kapasiteleri ölçüsünde belli düzeylerde eğitim alabildiği, sosyalleştiği ve üretime katılabildiği saptandı. 20. yüzyılın ikinci

yarısında ise gelişmiş ülkelerde eğitim anlayışı değişmeye başladı. Her yaş dilimine uygun standart ölçülere göre uyarlanan eğitsel programlar yerini her kişi için ayrı, kişiye özgü, bireysel özellikler, yetenekler ve kapasiteler saptanarak oluşturulan bireysel programlara bıraktı. Ceza eğitimden yavaş yavaş uzaklaştırılmaya, içten gelen isteğin motivasyonun güçlendirilmesi, başarının en yüksek motivasyon olarak hissedilmesi desteklenmeye başlandı. ZE eğitiminde de, bireyselleştirilmiş programlar yolu ile, mevcut yeteneklerin güçlendirilmesi, çocuğun sevmediği, istemediği, yatkın olmadığı becerilere zorlanmaması yoluna gidildi. ZE'lilerin yatılı kurumlarda değil, gerekli maddi, psikolojik, eğitsel destek sağlanması koşulu ile ailelerinin yanında yaşamaları, toplumla ve normal okullarda yaşatları ile kaynaşmalarını özendirildi. Bugün gelişmiş ülkelerdeki ZE'li gençlere baktığımızda, sigortalı bir işi olan, pek çok ilgisi ve hobisini hayata geçirme imkanı bulan, sosyal klüpleri, psikolojik ve sosyal danışmanları olan, hatta bir hayat arkadaşı ile birlikte yaşayabilen, kendine güven duygusu gelişmiş, eksikleri, "tuhaflikları" "fark"ları ile var olma şansını yakalamış kişiler görebiliyoruz... (F.S.)

günlükken kondu. İlk haftalardan itibaren yoğun bir duyu-hareket eğitimi ortamı oluşturduk. Montessori sistemi temelinden yola çıkarak uygun şekilde organize edilmiş doğal ev ortamında, çocuğun kendiliğinden, özgür deneyimleri ile

öğrenmesini amaçladık. Kaba motor, ince motor, dil-iletişim, sosyal, öz bakım, zihinsel ve kavramsal gelişimini, düzeyine uygun, basitten karmaşığa, somuttan soyuta evrilen oyunlarla, sürekli tekrarlarla başarıyı ve motivasyonu daima diri tutarak ve sevginin, aile sıcaklığının gücünü her şeyin önüne geçirerek adım adım ilerledik, ilerlettik.

TÜM AİLE SEFERBER

Bunları kim mi yaptı?

Başta ben sonra babası, yakınlarımız, bakıcı teyze, konu komşu...

Ben organizatör konumunda idim...

Şüphesiz ki psikoloji eğitimin özel eğitimi çabuk kavramamı sağladı, ama daha önemlisi, özel eğitimin mekanik bir öğretme olayı olmayıp, uygulamalarla, kişilik gelişimi ile kısaca

insana dair her şeyle iç içe olması gerektiğini psikoloji sayesinde daha derinden anladım. Can sekiz aylıkken, Spastik Çocuklar Merkezi'ne gittim. Orada önce gönüllü, sonra psikolog olarak 15 yıl çalıştım.

VE ÇOCUK MERKEZİ

Montessori yöntemini orada öğrendim. Down Sendrom'lu çocuklar için İstanbul'da ilk özel eğitim orada başladı, ilk anne-aile grupları orada hayat buldu. Acıbadem'deki Erol Sabancı Spastik Çocuklar Merkezi, Türkiye'nin dört bir yanından gelen engelli çocuklar ve seçkin çalışanları ile, hayatla iç içe gelişen bir üniversite gibiydi... Kurucusu değerli bilim insanı muhterem hocam Prof. Dr. Hıfzı Özcan'a buradan yürekten teşekkürlerimi iletmek isterim.

İNSANCA YAŞAM İÇİN

ZE'nin insanca bir yaşama kavuşabilmesi için gerekli alt yapı, üç ana destek üzerinde geliyor. Aile, toplum, eğitim... ZE'li çocuğun doğumu özellikle anne, genel olarak da tüm aile için büyük bir travma; var oluşunu "annelik" üzerinden yaşayan pek çok kadın, çevre ve özellikle baba tarafından "bozuk" çocuk doğurmuş "bozuk kadın" olarak algılanıyor, genelde kadın da içsel sosyal üst ben dolayısı ile kendini aynı olumsuzlukta hissediyor. Toplum içinde "ötekileşen" anne ve aile, öfkelerini kendilerine birbirlerine, çocuğa, çevreye yansıtıyor, genellikle mutsuz, yapıcı değil yıkıcı bir hayat içine hapis olurlar... Enerji, çevreye iyi görünmek, çevreyle savaşa tutuşmak, çocuğu gizlemek, onun "normale yakın" olduğuna inanmak ve inandırmak için harcıyor... Maddi zorluklar, uygun tıbbi bakım ve özel eğitim imkanı bulma zorlukları da ailenin ve en çok da annenin önünde giderek yükselen sıradağlar gibi dikiliyor ve dağların ardındaki dünya artık görülmez oluyor... Dört-beş yaş arası dönem, zihinsel gelişimin, en hızlı olduğu dönem ve annenin ve ailenin içine girdiği ağır girdap, çocuğun gelişimi için en değerli zamanı sarmalında eritip tüketiyor... Özel eğitim koşullarına gelince, bugün sosyal güvencesi olan aileler çocuklarına özel eğitim olanağını kolayca bulabiliyorlar, devlet bireysel özel eğitim için oldukça yüksek bir ödeme yapıyor. Kanun ilk çıktığında hepimizi sevindiren bu katkı, bugün

maalesef, dünyanın hiçbir yerinde eşi benzeri bulunmayan bir lükse, bir israfa dönüşmüş durumda. Ayda sadece sekiz seanslık bireysel eğitim için 300 yeni lira ödenmekte. Sekiz seanslık eğitim terapisinin, iyi donanım ve birikimli bir terapist tarafından verilmesinin ailenin öğretilenleri evde de devam ettirebilmesi koşulu ile yararlı olabileceğini biliyoruz... Ancak özel eğitimin, ayda 8 saat değil her gün 8 saat sürmesi gereken bir "yaşam biçimi" olduğunu da çok iyi biliyoruz. ZE çocuk, öz bakım ve günlük yaşam becerilerini, sosyal kural ve ilişkileri, iletişimi ve kavramları, bireysel programlarla grup içinde, sürekli tekrar ve kontrollü deneyimlerle öğrenebilir. Tam günlük bir yuva-okul ortamında bireysel terapilere de yer verilebilirse sonuç daha da iyi olacaktır. Ancak ayda 8 seansın, zihinsel gelişim üzerindeki etkisinin asgari düzeyde kaldığını, yıllarca özel eğitim alıp da arpa boyu gelişme gösteremeyen çocukları gördükçe daha da iyi anlamakta ve üzölmekteyiz. Maddi durumu elverişsiz ve sosyal güvencesi olmayan, yaşları ve düzeyleri MEB okullarına denk gelmeyecek çocuklarımız için ise eğitim olanakları son derece kısıtlıdır. Bu imkansızlıklar içinde, ZE'li çocuklarımızı sağladığı bedelsiz özel-eğitim olanakları için, Kadıköy Belediyesi'ni alkışlıyoruz... (F.S.)

Zihinsel engelli çocuklar için Romanya'daki okulun çalışma yöntemleri

İLİŞKİ TEMELLİ EĞİTİM

Adriana du PLESSIS

Casa Minuata Okulu Yöneticisi

SOSYAL, Toplumsal Geçmiş ve Kısa Tarihi Bilgi: 1990'ların Romanya'sında engelli çocuklar toplumsal olarak sosyal yaşamın bir parçası olarak kabul edilmiyorlardı; izole ediliyor, saklanıyor, aileler utanç duyuyor ve çocuklarını bakabilmek için hiç destek almıyorlardı, bir çok çocuk kurumlara yerleştiriliyordu.

Eğitimsel Geçmiş: Mevcut okullara özel çocukların hiçbir erişimi yoktu, evde eğitim sistemi yoktu ve bu konuda çalışanlara yönelik hiçbir özel eğitim yoktu. İsveç Lions Kulüpleri bir okul oluşturma, kurma fikrini geliştiriyor ve Romanya Hükümeti'nin işbirliğini

arıyor fakat Eğitim Bakanlığı yetkilileri projeye dahil olmayı kabul etmiyordu. Casa Minunata'nın Açılması: İlk hizmet birimi okul öncesi yaşlarındaki 30 çocuk için bir yuva olarak 1994'de açıldı. İkinci hizmet binası 32 çocuk kapasiteli bir ilkokul olarak 1996 yılında resmi olarak hizmete girdi. Casa Minunata'daki Bir Günün Özeti: Zihinsel engelli ve davranış bozukluğu olan çocuklar için yeni eğitim modeli. Müfredat, program geliştirme; tek bir metodoloji değil, çoğunlukla deneyimden geliştirilmiş. Eğitime yeni yaklaşım; ilişki temelli. Bireysel müdahale gelişimin tüm aşamalarına yönelik hedefler oluşturma. Hedeflere ulaşılması için eğitim stratejileri

geliştirilmesi. Öğrenim etkinliklerinde bulunmak. Çok disiplinli takım çalışması ve toplu planlama; aileler, çalışanlar ve öğrenciler belirlenmiş amaçlara ulaşmak için işbirliği yaparlar. Ailelerin liderliği; aileler dümende. Değerlendirme metotları; sonuçlar, işe yaradı mı? Otistik çocuklara yönelik TEACCH yaklaşımının kısa tanıtımı; sözsüz iletişim vurgulu.

Sonuçlar: Dışlanmış grupların eğitime katılımının sağlanması. Bakım kalitesinin geliştirilmesi. Toplumun eğitilmesi. Nihai amaç, toplumun üyeleri olmaları, kişisel bağımsızlığa ve duygusal sağlığa ulaşmaları yolunda her çocuğun tam potansiyeline ulaşmak.

KİM KİMDİR?

Adriana du Plessis; 1994 yılından beri fiziksel ve zihinsel engelli çocuklar için çalışan Oradea kentindeki Casa Minunata özel okulunun yöneticiliğini yapıyor. Okulda Romanya, Amerika, İngiltere ve İsveç'ten uzmanların yürüttüğü eğitim ve terapi çalışmalarının koordinasyonu yürütüyor. İletişim adresi: Casa Minunata, Str. Cosminului, No.1, Oradea, Romanya
Tel: 00.40 259 442 590
Cep: 00.40 744 503 553
Faks: 00.40 259 447 156

ENGELLİLERE KORUMALI İŞ ATÖLYESİ

Frank SCHHEIDER

Mosaik, Almanya

Engelliler İçin Korumalı İş Atölyeleri

ALMANYA'DA engelliler için kurulan iş atölyelerinin ikinci dünya savaşından sonraki gelişmesi: Malul kişilerle ilgili işletmeler ve savaş malulleri. Yasal olanakların gelişmesi (Malullük Yasası). İlk korumalı iş atölyelerin kurulması. Engellilerle ilgili tam istihdam ve kitlesel işsizlik dönemlerinde çalışma olanakları. Engellilerle ilgili iş atölyelerinin toplumsal yönden kabullenilmesi. Engellilerle ilgili iş atölyelerin bugünkü durumu: Atölyelerin amaç ve görevleri.

İki tip prensibi. Yasal dayanaklar, uyum yardımı. Finansman modelleri (Uyum yardımı, denge payı). Organizasyon ve temel yapılar (Meslek eğitim bölümü, çalışma bölümü, iş gelirleri, personel durumu). İşletmecilik temelleri. İş teklifi veren sanayici kesim. Kalite yöntemi. İş atölyesi modelleri ve konseptleri. İş atölyesinde çalışanların katılım hakları. Mosaik-Engelliler iş atölyeleri örneğinde çeşitli iş olanakları. Pedagojik yöntemler. Toplumsal yaşama katılım. Boş zamanları değerlendirme. Semt veya mahalle yaşamına uyum Uyuma yardımcı işletmeler: Hedef ve kuruluş. Finansman. Mosaik-Services uyuma yardım işletmesinden yola

çıkarak çeşitli örnekler. Engelli kişilerin genel iş pazarındaki çalışma olanakları: Saydamlık prensibi. İşe refakatte Hamburg modeli. LOK Projesi. Uyuma yardım hizmetleri ve destekleme daireleri: Çalışma yöntemleri ve görevler. Parasal yardımlar.

ALMANYA'DAN BİR ÖRNEK

Korumalı iş atölyelerinde engelli bireylerin iş hayatına entegrasyonu: Meslek edindirme kursları: Engellerinden dolayı iş yerinde eğitilemeyen gençler için. Mesleki destek kursları: Çalışma imkanı bulamamış veya mesleki eğitim okul veya kurslarına devam edememiş engelli erişkinler için.

İsveç'te Lerum Belediyesi'nin sakatlara bakım servisleri sağlayan bölümü var

YAŞAM ŞARTLARI EŞİT

Farklılıklara dayanan bir sosyal toplum; her yaştan sakat insanların toplum yaşamına tam katılımını sağlayacak şekilde düzenlenmiş bir toplum; genç kız ve erkek ve kadın ve erkek sakatlara eşit fırsatlar sunan bir hayat. Sakat(lar) Politikası: Bir insan hakları sorunu (Berit Andnor, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanı)

Astrid LEVIN

Lerum Belediyesi Bölüm Başkanı

İSVEÇ sakat(lar) politikasının temeli, çocuk, genç ve yetişkin sakatların diğerleriyle aynı hak ve sorumluluklara sahip oldukları anlayışıdır. Toplum, herkesin bağımsız bir hayat sürdürme, kendi yeri ve işi olma, arkadaşlarıyla vakit geçirme ve seslerini duyurma hakkı olduğu anlayışına göre inşa edilmelidir. Binalar, yerler, toplu taşıma ve bilgi herkesin erişebileceği şekilde düzenlenmelidir. Ayrımcılık önlenmeli ve onunla savaşılmalıdır. Çıkış noktası, sakatlığın, ancak sakat bireyin çevresinde veya toplumun organize etkinliklerinde eksiklikle karşılaşması halinde bir engele dönüşüyor olmasıdır. Hükümetin bu alandaki çalışması "Hastadan Vatandaşa" isimli ulusal eylem planına dayanmaktadır. Plan, üç çalışma alanına öncelik

vermektedir: Sakatlık perspektifinin toplumun tüm kesimlerini bilgilendirmesini sağlamak herkes için ulaşılabilir bir toplum yaratmak; sakat insanlara yönelik muamele yöntemlerinin geliştirilmesi (iyileştirilmesi); Eşit Yaşam Şartları: Sakat insanların diğerleriyle eşit hak ve sorumluluklara sahip olabilmeleri için, servis ve desteklerin bireyin ihtiyacına göre düzenlenmesi zorunludur. Kişisel refakatçiler, kişisel temsilciler, bakım ödenekleri ve işaret dili çevirmenleri gibi özel önlemler sakat insanların bağımsız ve aktif bir hayat sürdürmelerini sağlayacaktır. Bu gibi önlemlere merkezi hükümetin ayırdığı tahsisat sakat(lar) politikasının zaruri bir parçasıdır.

MEVZUAT HAKKINDA

Belediyeler zihinsel ve fiziksel sakatların bakımından sorumludur.

Medeni haklar kanunlarına uymak zorunda olduğumuz için yasal mevzuat bireye çok güçlü bir durum sağlamaktadır. Sosyal Hizmetler Akiti, toplumun sosyal desteğine ihtiyacı olan tüm insanlara uygulanan temeldir. Bunu destekleyici, adı "kimi sakatlara yönelik servis ve destekler akiti" olan, belirli sakatlıkları olan bireylere, bireysel yardım, özel servislere sahip konut ve kazançlı istihdam gibi dokuz özel bakım servisi hakkı tanıyan bir akit daha vardır. Yasal mevzuat bireyin haklarını kuvvetlendirdiği için, belediye, organizasyon ve mali servislerini sakat insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa etmek zorundadır. Hedef gruplar: Zihinsel engelli (yavaş gelişen); fiziksel bir hastalık veya şiddet sonucu zihinsel engelli; günlük hayatlarında büyük zorluklar yaşamalarına ve bu yüzden büyük desteğe ihtiyaç duyan diğer fiziksel ve zihinsel engelli çocuklar, gençler ve yetişkinlerdir.

Engelliler için korumalı iş atölyeleri: Engellerinin şekli ve derecesinden dolayı normal iş ortamında çalışamayanlar için. Atölyeye kabul: Ön görüşme: Genel bilgilendirme; tanışma. Değerlendirme komisyonu: Başvurunun karara bağlanması. Deneme süresi: 4-12 hafta. Meslek edindirme bölümü: 2 yıl. Çalışmaya başlama. Ön görüşme: Yönlendirme resmi iş bulma kurumunca. Genel bilgilendirme, tanışma. Çalışma alanları tanıtılır. Kabul şartları anlatılır. Meslek edindirme bölümü ve süresi hakkında bilgi. Atölyelere ziyaret. Değerlendirme komisyonu: Atölye yöneticisi. Resmi kurum temsilcisi. Sosyal sigorta temsilcisi. Rehabilitasyon uzmanı. Özel eğitimci. Deneme süresi: 3 ay (4-12 hafta). İş hayatına entegrasyon ve adaptasyon. Sonuç raporu hazırlanır.

Meslek edindirme bölümü: 1. yıl: Temel eğitim. Amaç değişik çalışma teknikleri konusunda temel kavramların benimsenmesi ve özgüven geliştirme. 2.yıl: İleri kurs. Amaç teknik bilginin derinleştirilmesi ve çeşitli makinelerin kullanımının öğretilmesi. Eğitim sonunda bir gelişim çizelgesi ve sonuç raporu hazırlanır. Becerisine uygun atölyeye yönlendirilir. Meslek edindirme bölümü sonunda bir karne verilir. Çalışmaya başlama: Çalışan ile bir iş akdi imzalanır. Ücret tespiti yapılır. Becerilerini geliştirmek amacıyla, engelli birey okumaya yazma, hesap yapma ve bilgisayar kurslarına devam eder. Engelli bireyin iş hayatına atılması için gerekli destek verilir, korumasız iş ortamlarına entegrasyonu esastır. Merkez engelli istihdam eden iş yerlerine danışmanlık hizmeti verir.

KİM KİMDİR?

Astrid Levin; Sosyal Hizmetler ve Kamu İdaresi konusunda yüksek lisans yaptı. 16 yıl Göteborg'da sosyal hizmet uzmanı ve bakım ödeneği, çocuk bakım ve yardımı ve alkolik ve uyuşturucu bağımlılarıyla ilgilenen bölüm müdürlüğü görevini yürüttü. 1988'den beri Lerum Belediyesi'nde çeşitli görevler aldı. Bölüm müdürlüğü; 1992-2003 yılları arasında sosyal hizmetler direktörlüğü görevlerinden sonra, bugün sakatlara bakım servisleri sağlayan bölümün başkanlığını yapıyor.

DEĞİŞEN DÜNYADA ÖZÜRLÜLER

Şükrü SÜRMEN

Yüksek Mimar

BÜYÜK değişimler çağındayız. Çarpıcı dönüşümler ve geçişler art arda gelirken; hangi insanlık durumlarında bulunurlarsa bulunsunlar, bütün insanlar şimdi benzer sorunlarla karşı karşıya geliyorlar. Meslekler de değişmiş, dönüşmüşlerdir. Bir kısmı ortadan kalkmıştır. Eğitimlerin, mesleklerin, işlerin tanımları da sabit kalmamaktadır. Daha çatışmacı, daha rekabetçi, insanın gerçek değerine dikkat etmeyen ve mekanik bir üretkenliği amaçlayan eğitimlerde karar kınıyor. İnsanın üretebildiği ölçüde değerli olduğu anlayışı yayılıyor ; güç yüceltiliyor, dayanışmacı bağlar zayıflıyor ve bundan özürllüler de nasibini alıyor. Çağımızda bir iş sahibi olmanın gittikçe

zorlaştığına şahit oluyoruz. Küresel çaptaki sosyal ve ekonomik değişimler, kazanılmış bilgi ve becerileri kısa bir sürede işe yaramaz hâle getirebilmektedir. Artık sağlıklı kişiler de toplumsal bünyede bir meslek, iş ve yer edinmekte çok daha fazla zorlanıyorlar. Özürllüler ise bu katı ve anlayışsız toplum akışlarında kendilerini koruyacak kurum ve yapılanmalara ihtiyaç duyuyorlar.

ÇEVRENİN TASARIMI

Sevgi, üretkenlik ve toplumla bütünleşme aslında ancak rahat yaşanılan bir evle başlatılabilir. Özürllüler içinse evin tasarımındaki birtakım çizgiler hayata katılma sürecinde daha da büyük önem taşırlar. Evindeki günlük hayatsal faaliyetlerini çok zorlanmadan, hırpalanmadan yürütebilen bir özürllü evinden dışarıya adım attığında daha fazla enerjiye ve yaşama sevincine sahip bulunacaktır. Özürllü evinde de çalışabilir. Bugün ağır sakatlar bile evlerindeki masalarından hiç ayrılmadan zor icra edilebilen mesleklerde başarılı olabilmektedirler. Özürllü kişinin sokağı, mahallesi ve şehri de onun özgür hareketliliğine açık olmalıdır. Özürllüler evlerinin dışına adım attıklarında dost

tasarımlı bir çevre ve dünyayla buluşmalıdırlar. Öte yandan, uygar bir şehrin ulaşım sistemleri ve araçları da özürllüler ve yaşlılar da düşünülerek tasarlanmalıdır. Modern araçlarla rahat ve hızlı bir ulaşım her şehrinin ihtiyacı vardır.

ADALET VE PAYLAŞMA

Olgun anlayışlarla örgütlenmiş bir şehir, insanca paylaşma ve dayanışmayı gerçekleştirmiş bir toplum, bilgi ve sevgi ile inşa edilmiş bir şehirselle çevre; bütün insanlar gibi özürllülerin de mutlu olacakları bir yaşama ortamının kurulması için gereken tablolardır. Bunlar içinse Küresel çaptaki bir barışı temel alan siyasî yapılanmalara; insan topluluklarına ve bireye saygıyı ana çerçeve kabul eden modern anlayışlara; medeniyetler, kültürler, milletler ve ırklar arasındaki geliştirici kaynaşmalara; yeryüzü kaynaklarının bütün insanlık tarafından adaletli şekilde paylaşılmasına; üreten, tüketen ve yeryüzünü hep kirleten insan tipinden, manevi hayatların zenginliğine ve aşkın öğretilere doğru yol alan insan tipine geçilmesine ve bilimsel bilgiye dayalı bir yeryüzü şekillenmesine ihtiyacımız var.

TÜRKİYE'DE ENGELLİLER VE İSTİHDAM

Nigar EVGİN

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
Genel Müdürü

TÜRKİYE'DE Özürllüler İdaresi Başkanlığı'nın yaptığı "2002 Özürllüler Araştırması" sonuçlarına göre 8.4 milyon engelli birey yaşamaktadır. Ülkemizde sayıları oldukça kabarık olan bu grubun özel eğitim, tıbbi, ruhsal, sosyal ve mesleki rehabilitasyon ile koruma ve bakım hizmetlerine ihtiyaçları diğer özel ihtiyaç gruplarına nazaran daha bir ayrıcalık göstermekte ve önem kazanmaktadır. Bu grubun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ise yasal olarak güvence altına alınmış, sistemli, kalıcı ve güçlü uygulamalarla olanaklıdır.

MEVCUT EĞİTİM SİSTEMİ

Ülkemizde engelli bireylere verilecek eğitim hizmetleri ulusal mevzuat ile belirlenmiştir. 18 Ocak 2000 tarihli

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin amacı; özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir. Bu yönetmeliğin 26, 27, 28, 29 ve 30. maddeleri özel eğitim gerektiren bireylerin ilköğretim, ortaöğretim, mesleki ve teknik orta öğretim, ve yüksek öğretime devamları ile ilgili esasları içermektedir.

MESLEKİ EĞİTİM

Engelli bir çocuğun doğumuyla veya sonradan engelin meydana gelmesiyle aile ve engelli birey tıbbi, ruhsal, sosyal ve hatta gelirin kaybı nedeniyle ekonomik boyutlarıyla rehabilitasyon sürecine girer. Bunun yanı sıra engelli bireyin ve çevresinin durumu kabullenmesi, durumuna uyum sağlanması, eğitim imkanlarından yararlandırılması, ekonomik

boyutlarıyla durumuna uygun iş ve meslek edinmesi, bir işe yerleştirilip tüketici olma yerine üretici olarak topluma katkıda bulunması, yerleştirilen işe uyumunun ve topluma entegrasyonunun sağlanması gibi konularda da hizmet verilmesi gerekmektedir. Bu aşamada rehabilitasyon programlarının içine mesleki eğitim ve istihdam kavramları girer.

MESLEKİ REHABİLİTASYON

İş ve meslek analizi ve sosyal ve mesleki rehabilitasyon:
Madde 12- Özür türlerini dikkate alan iş ve meslek analizleri, Özürllüler İdaresi Başkanlığı'nın koordinatörlüğünde Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılır. Bu analizlerin ışığında, özürllülerin durumlarına uygun mesleki rehabilitasyon ve eğitim programları, anılan kurumlarca geliştirilir.

TERBİYE İLE EĞİTİMİN FARKI

Hayvanlar terbiye edilir, insanlar eğitilir. Hayvanlar çevresine yapışkındır ama insan dünyaya açıktır. Türkiye'de özel eğitim henüz özel bir nitelik taşıyan eğitim haline gelememi

Prof. Dr. Fehmi KAYA

Avrupa Rehabilitasyon Merkezi
Özel Eğitim Uzman

BİRİNCİ ÇELİŞKİ

Eğitim çocuğa istendik davranışlar kazandırma eylemidir. İstendik davranışların neler olduğuna, niçin bu davranışların kazandırılması gerektiğine kim yada kimler karar veriyor ve bunu hangi eğitsel konseptte göre yapılandırıyor? Türkiye'de özel eğitim alanında bu soruya henüz yeterli ve doyurucu bir yanıt bulunamamıştır. Özel eğitim hala, Milli Eğitim'in öğretim konseptine göre uygulanmaktadır. Bu yaklaşım acilen değiştirilmek zorundadır. Türkiye'de eğitim yerine öğretim programları uygulanıyor. Öğretim bilgi transferidir.

Bilgi yoluyla bellek türeselleşir. Objektifleşme, iletişim ve bildirişim dile dönüşür ve anlaşmada kolaylık sağlanır. Oysa eğitim bir çocuğun sosyal bir birey ya da insan olmak için ihtiyacı olan (alması, öğrenmesi, içselleştirmesi gereken davranışların) tüm eğitim süreçlerini içerir. Eğitimde çocukla çevresi arasında bir diyalog vardır. Ama öğretim bilginin belli öğretim teknikleri aracılığıyla monolog yoluyla çocuğa aktarılmasıdır. Çocuğun ne düşündüğü, özellikleri ve yetenekleri ikinci plandadır. Buradaki temel yaklaşım; "magister dixit" yani "hoca dedi ki" yaklaşımıdır. Çocuğun kendisi ikinci plandadır. Türkiye'de engelli çocuğun sosyal, zihinsel ve bedensel özelliklerine bakılmadan bir anlamda toptancı bir yaklaşımla öğretim yöntem ve teknikleri uygulanıyor. Yani engelli çocuğun bireysel özellikleri ve ihtiyaçları çoğunlukla göz ardı ediliyor. Hazır gömlek giydiriliyor. Bugün özel eğitim uygulayan kurumlardaki genel anlayış bu görüntüyü vermektedir. Onun için başarılı olamamaktadır. Eğitimde çocuğun kendisi ve çevresi ile yaptığı öz deneyimler ön plandadır. Öğretim çevreyi denemeye yönelik değildir. Çevrenin öğrenimine yöneliktir. Başka bir ifade ile; eğitim birincil hedeftir. Öğretim ikincil plandadır. Eğitim dinamik bir süreçtir. Öğretim statik bir özellik taşır. O nedenle engelli

çocuklara öncelikli olarak uygulanacak olan eğitim olmalıdır. Ardından öğretim adımları gelebilir. Bunun tersi ise özel eğitim için öldürücüdür.

İKİNCİ ÇELİŞKİ

Engellilik, çocuktan kaynaklanmıyor, aksine oluşturduğumuz çevre koşulları engellilik yaratıyor. Yani engelli olan, çevrenin kendisidir. "Engelli" olarak tanımladığımız birey engelli çevrenin mağdurudur. Çevre engelli olduğu için çocuğa bu çevrede nasıl yaşayacağı deneyimini kazandırmak gerekir. Aksi takdirde öğretim yoluyla çevre ile başa çıkmak imkansızlaşır. Yani çocuğun çevresi ile uyum içinde yaşayacak birey olması isteniyorsa (ki olması gereken budur), çevre öğretiminden önce, çevreyi yaşamak ve yaşatmak öncelikli hedef olmalıdır.

ÜÇÜNCÜ ÇELİŞKİ

Özel eğitim çocuğu zihinsel gerilik ve bedensel gerilik şeklinde sadece iki kategoriye ayırmakta ve bunun rehabilite edilmesi için zihinsel geriliği öğretim tekniklerine, bedensel geriliği de klasik fizyoterapi egzersizlerine havale etmektedir. Sadece bu iki kol üzerine inşa edilen bir eğitim tam bir özel eğitim değildir. Çünkü bugün sosyal bilimlerin alanında adından söz edilen 144 sendrom vardır. Bu sendromların çoğuna "sendrom spesifik terapiler" uygulanmakta ve yeni yaklaşımlar tartışılmaktadır.

Madde 13- Gerçek veya tüzel kişilerce açılacak olan özel mesleki rehabilitasyon merkezleri, yetenek geliştirme merkezleri ve korumalı işyerlerinin değişik tipleri ile özel işyerlerinde bireylerin bireysel gelişimleri ve yeteneklerine uygun iş ve becerilerinin geliştirici tedbirler alınarak, bu alandaki hizmetler ihtiyaçlara göre iş ve meslek analizi yapılarak hizmet satın alınması suretiyle temin edilebilir, buna ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri belediyeler tarafından da verilebilir. Belediyeler, bu hizmetlerin sunumu sırasında gerekli gördüğü hallerde, halk eğitim ve çıraklık eğitim merkezleri ile işbirliği yapar. Rehabilitasyon talebinin karşılanamaması halinde özürlü, hizmeti en yakın merkezden alır ve ilgili belediye, her yıl bütçe talimatında belirlenen miktarı hizmetin satın alındığı merkeze öder.

Dünya Sağlık Örgütü, hastalık nedeniyle yaşamı etkilenenlere pozitif ayrımcılığı destekliyor

AIDS'Lİ ENGELLİ SAYILIYOR

Dr. Muhtar ÇOKAR

AIDS salgını tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ayrımcılık, dışlama ve suçlamanın yaygın olduğu; insan hakları konusunda ciddi kaygıların yaşandığı, bireylerin ve grupların onurlarının hiçe sayıldığı ve sayılan bu nedenlerle insanların AIDS hastalığına yakalanmalarının kolaylaştığı bir ortamda hüküm sürüyor. Birçok ülkede HIV/AIDS ile yaşayan bireylere, yakınlarına, arkadaşlarına ve onlara bakım hizmeti sunanlara karşı yaygın bir ayrımcılık uygulanıyor. Bu hastalık nedeniyle daha önceden dışlanmış olan eşcinseller, damar-içi madde bağımlıları ve seks işçileri ise insan hakları korumasından yoksun olmaları nedeniyle HIV/AIDS'in beraberinde getirdiği yıkımlardan daha fazla pay alıyor ve/veya diğer insanlar tarafından ayrımcılığa maruz bırakılıyorlar.

HIV/AIDS ile yaşayan bireylere ve HIV/AIDS nedeniyle çeşitli grupların üyelerine uygulanan suçlama, dışlama veya ayrımcılığın kökeninde ya toplumun cinselliğe bakışındaki ahlaki kaygılar ve tutumlar ya da toplum sağlığını koruma adına sürdürülen ve herhangi bir bilimsel dayanaktan yoksun tutumlar yer alır. Hastalığın yalnızca bu gruplara özgü olmadığını anlaşılmış olmasına karşın bu uygulamalar halen sürüyor ve hastalıkla savaşmada ciddi engellere neden oluyorlar. Bu durum öncelikle hastalığın kendileri dışındaki gruplara özgü olduğu inancını taşıyan insanların hastalıktan korunma konusunda herhangi bir gereksinim duymamalarına yol açıyor. Diğer yönden hastalığa yakalanmış olma

şüphesi içindeki insanlar, söz konusu ayrımcılık ve suçlamalar nedeniyle sağlık hizmeti ve danışmanlık için uygun merkezlere başvurmaktan çekiniyorlar ve hastalığın yayılması kolaylaşıyor. HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin ve HIV/AIDS nedeniyle ayrımcılık ve dışlamaya uğrayan grupların, insan hakları ve kamu özgürlüklerini diğer insanlarla eşit biçimde kullanmaları, bu nedenlerden dolayı hem bir halk sağlığı sorunudur hem de çağdaş bir devletin yerine getirmesi gereken ödevdir. Bu konuda ilk yapılması gereken HIV/AIDS'le yaşayan bireylerin yasal konumlarının belirlenmesi ve Anayasa ile haklarının güvence altına alınması olmalıdır.

HIV/AIDS söz konusu olduğunda, ayrımcılığa neden olan ve Anayasa ile korunan temel hakların kısıtlanması için öne sürülen gerekçe toplum sağlığının korunmasıdır. Oysa HIV/AIDS'le yaşayan bireyler, temel insan haklarından yararlanabildikleri oranda bu hastalıkla başa çıkabilmekte ve diğer insanları da bu hastalığa yakalanmaktan koruyabilmektedir. Uğradığı ayrımcılık ve dışlama nedeniyle ailesini, eğitim olanaklarını, işini kaybeden bir kişinin toplum için daha tehlikeli olduğunun bir an önce anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı HIV/AIDS'le yaşama durumu, Anayasal hakların kısıtlanması için değil, bu hakların daha geniş kapsamlı olarak ve bir pozitif ayrımcılık biçiminde uygulanması için bir gerekçe olmalıdır.

7 Kasım 1982 tarihinde kabul edilen Anayasamızın Genel Esaslarının belirlendiği Birinci

Kısımdaki önemli maddelerden biri “Kanun Önünde Eşitlik” maddesidir. Bu madde herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğunu belirtir. Bu madde, Anayasanın daha sonraki “Temel Haklar ve Ödevler” Kısımındaki Bölümlerinde belirtilecek olan İnsan Hakları ve Kamu Özgürlüklerini düzenleyen maddeler bağlamında hiçbir kişiye, aileye, zümreye ya da sınıfa ayrıcalık tanınamayacağını, herkesin bu haklardan eşit biçimde yararlanacağını vurgular. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşmakta olan eğilim, “Kanun Önünde Eşitlik” maddesinde belirtilen “benzeri sebepler” kapsamına engellilerin de dahil edilmesi ve bu sayede engellilere kanun önünde insan haklarından yararlanmak için eşitlik sağlanmasıdır.

Diğer yönden Dünya Sağlık Örgütü'nün de desteklediği biçimde HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin engelli insanlar kapsamında düşünülmesi tüm dünyada yaygınlık kazanmaya başlamıştır. HIV ile yaşamak insanlara hasta olma durumu yaşatmasa da insanların günlük yaşamını etkileyebilir. HIV ile yaşayan insanlar ya da HIV taşıdığı düşünülen insanlar genellikle diğer insanlarla birlikte yaşamak ve çalışmak bağlamında güçlüklerle karşılaşır. Bu insanlar korku ve önyargılar nedeniyle toplum tarafından oluşturulmuş bariyerlerle engellenmişlerdir. Bu anlamda HIV/AIDS ile yaşayanlar bir anlamda engelli bireylerdir ve yasal konumları engellilerle birlikte düşünülmalıdır.

Kitaplar Arasında

**ARABA ALDIM
KADIN OLDUM!**

NAZMİYE Güçlü, Zeytinburnu'nda doğup büyümüş... Bir zamanlar, Pazartesi Dergisi'nde yazdığı yazılarla tanıdığımız Nazmiye Güçlü'yü... Nokta Kitap'tan çıkan kitabı "Araba Aldım Kadın Oldum" başlığını taşıyor ve okurlarını tekrar Zeytinburnu sokaklarına götürüyor:

"Kırmızı ışıkta durdum. Yanımdaki arabanın şoförü bir şey söylüyor gibi geldi. Camı tamamen açıp dikkatli bir şekilde baktım, ne söylediğini anlamak için. 'Çok güzelsin yavrum!' dedi. O güne kadar sadece sakattım, araba alınca birden kadın olmuştum. Güldüm, teşekkür ettim. Adam şaşırıldı. Yeşil yanınca gaza basıp gitti. Ben de gaza bastım. Heyecandan her yanım titriyordu. 35 yaşımıdaydım ve hayatımda ilk kez bir erkek bana laf atıyordu. Sonradan düşününce bunun aslında bir taciz olduğunu, başka bir kadının kızacağı bir şeyden hoşlandığımı fark ettim. O gün pek çok erkek laf attı. Kırmızıda durduğumda ya da trafik sıkışıp yavaşladığımda. Hepsi de hoşuma gitmişti, ama diğerlerine teşekkür etmedim. Yıllardır sokakta

yürürken sadece alay etmek amacıyla, 'Bak topal geçiyor', 'Vah vah pek de güzelmiş' gibi laflar atmıştı bana erkekler. Oysa şimdi kadın olduğum için laf atıyorlardı. Tacizden hoşlanıyor olmamı kimselere anlatamıyordum. Utanç verici bir şeydi ama hoşlanıyordum işte. Geçenlerde bir arkadaşşıma bunları itiraf ederken fark ettim, kendimi kötü hissettiğimde çıkıp Zeytinburnu sokaklarında arabayla dolaştığımı. Çünkü en çok burada laf atıyordu erkekler. Çünkü ben okula giderken o sokaklarda alay etmişlerdi benimle. O sokaklarda düşmüş, o sokaklarda ağlamış, o sokaklarda yaralanmışım. Şimdi o sokaklardan geçerken kimse alay etmiyordu."

Hiç kimse işlediği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da kusurdan dolayı suçlu sayılamaz; kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

(Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi/ Madde: 11/2)

Tutuklanan bir kimseye, tutuklama sırasında, tutuklanma nedenleri ve neyle suçlandığı hemen bildirilir.

(Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi/ Madde: 9/2)

Çocuk, kişiliğinin tam ve uyumlu gelişmesi için sevgi ve anlayışa gereksinir... Ailesiz ve yeterli destekten yoksun çocuklara özel bakım sağlamak, toplum ve kamu makamlarının ödevidir. Çok çocuklu aile çocuklarının korunması amacıyla devletçe ve başka kaynaklardan yardım sağlanır.

(Çocuk Hakları Bildirgesi/ İlke: 6)

Aynı işte ve aynı işyerinde eşit işe eşit ücret ilkesine uygun olarak belirlenecek ücret düzeyleri bakımından tüm ayrımcılıkların kaldırılması toplumsal politikanın amacıdır.

(Toplumsal Politika Sözleşmesi/ Madde: 14/1.i)

Yasa uygulayan görevliler, herhangi bir yolsuzluk eylemi işleyemezler; aynı zamanda bu gibi eylemlere kesinlikle karşı çıkarak savaşımlarını vermelidirler.

(Yasa Uygulayan Görevliler İçin Davranış Kuralları/ Madde: 7)

Devlet, kadınlara karşı herhangi bir ayrımcılık davranışı ya da uygulamasına kalkışmaktan kaçınmayı ve resmi makam ve kuruluşların bu yükümlülüğe göre davranmasını sağlar.

(Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi/ Madde: 2/d)

Kamu çalışanları, salt statülerinden doğan yükümlülüklerle ve görevlerinin niteliğine bağlı olmak üzere öteki işçiler gibi örgütlenme özgürlüğünün olağan kullanılması için temel olan kişisel ve siyasal haklardan yararlanır.

(Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi/ Madde: 9)

